

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

አመልካች፡- ፕሮፌሰር ረዳ ተ/ጋይማኖት - አልቀረበም

ተጠሪ፡- አቶ ልመንህ ተፈራ - ቀረቡ

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ ስራ ክርክርን የሚመለከት ነው። ተጠሪ በአዳማ ወረዳ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ አመልካች ያለአግባብ ክስራ ስላሰናበቷቸው የተለያዩ ክፍያዎች እንዲከፈላቸው ጠይቀዋል። አመልካች ለክሱ በሰጡት መልስ ተጠሪን በትምህርት ቤታቸው እንዲያስተምሩላቸው ቀጥረዋቸው ተጠሪ የተቀጠሩበትን ስራ በመተው ከሌላ ት/ቤት ተማሪዎች ግቢ ውስጥ በማምጣት የሚያስተምሩ በመሆኑ ማስጠንቀቂያም ቢሰጣቸው ከድርጊታቸው ያልተቆጠቡ በመሆኑና ተጠሪው በአዳማ ልዩ ዞን ትምህርት ቢሮ ዕ/ቤት ተቀጥረው ደሞዝ የሚከፈላቸው በመሆኑ ክስራ የተሰናበቱት በአግባቡ ነው በማለት ተከራክረዋል። ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር ተመልክቶ ውሳኔ ከሰጠ በኋላ ይግባኝ ቀርቦ ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ወረዳ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን በማስረጃ አጣርቶ እንዲወስን በመመሪያ ተመልሶለታል። በዚህ መሰረት ወረዳ ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙ ማስረጃ እንዲያቀርቡ ማዘዙንና ሁለቱም ወገኖች ግን ማስረጃ አለማቅረባቸውን መዝግቦ አመልካች ተጠሪ ፈፀሙ የተባሉትን ጥፋት በማስረጃ ያላስረዱ በመሆኑና በስራ ስንብት ደብዳቤው ላይ ለስንብቱ በምክንያትነት የተጠቀሰው የተማሪዎች ቁጥር መቀነስ እንጂ ተጠሪ ፈፀመዋል የተባለው ጥፋት ባለመሆኑ ስንብቱ ህገ-ወጥ ነው በማለት ተጠሪ የተለያዩ ክፍያዎች እንዲከፈላቸው ወስኗል። በዚህ ውሳኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤትም ሆነ የሰበር አቤቱታ የቀረበለት የአሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰር ፍ/ቤት ውሳኔ ስህተት የለበትም በማለት ውሳኔውን አፅንተዋል። የአሁኑ ሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። የአመልካች ቅሬታ በአጭሩ ተጠሪ በስራቸው ላይ ጥፋት የፈፀሙ ለመሆኑ የቀረቡትን ማስረጃዎች ፍ/ቤቱ ሳይሰማ ውሳኔ መስጠቱን የህግ ስህተት ነው የሚል ነው። ይህ ችሎትም የአመልካች ማስረጃዎች ሳይሰሙ ውሳኔ የመስጠቱን ህጋዊነት ለመመርመር አቤቱታው ለሰበር ችሎት ያስቀርባል በማለቱ ግራ ቀኙ ክርክራቸውን በፅሁፍ አቅርበዋል። ተጠሪ በመልሳቸው በአመልካች የተነገረውን ጥፋቶች ያልፈፀሙ መሆኑን እና አመልካች በማስረጃ ዝርዝራቸው ላይ የቆጠሩባቸውን ምስክሮች ማቅረብ ሲገባቸው ምስክሮቻቸውን በመለወጣቸው ፍ/ቤቱ ማስረጃቸውን ሳይሰማ ማለፉ አግባብ ነው በማለት የሰር ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲፀናላቸው ጠይቀዋል። ችሎቱም አቤቱታ የቀረበበትን ውሳኔ ከተገቢው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምሯል።

በዚህ መዝገብ መልስ ማግኘት ያለበት ጭብጥ አመልካች ያቀረቧቸው ምስክሮች ሳይሰሙ ውሳኔ መስጠቱ በአግባቡ መሆን አለመሆኑ ነው። ከክርክሩ ሂደት እንደተረዳነው ጉዳዩ ቀደም ሲል የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ጉዳዩን ወደሰር ፍ/ቤት የመለሰው ተጠሪ ሙሉ ቀን ሥራ መስራት አለመስራታቸው፣ ሥራ ትተው ሌላ ቦታ ሲሰሩ የቆዩ መሆን አለመሆኑን፣ ከሌላ ት/ቤት ተማሪዎች እያመጡ ያስጠኑ የነበረ መሆን አለመሆኑን፣ በአመልካች ላይ ጉዳት የሚያደርስ ድርጊት መፈፀም አለመፈፀማቸውና ማስጠንቀቂያ ተሰጥቷቸው የነበረ መሆን አለመሆኑን በማስረጃ እንዲረጋገጥ ነው። በዚህ መሰረት ግራ ቀኙ ማስረጃ እንዲቀርቡ ታዘው አመልካች ምስክሮቻቸውን በሚያሰሙበት ቀን ቀጠሮ በ29/05/2001 ዓ.ም በተፃፈ በቃለ መሃላ በተደገፈ አቤቱታ ሁለት ምስክሮቻቸው መኖሪያ አድራሻቸውን በመቀየራቸውና አንደኛዎ በመውለዳቸው ምክንያት ሊያቀርቧቸው ባለመቻላቸው ተለዋጭ ምስክሮች እንዲሰሙላቸው ጠይቀዋል። ፍ/ቤቱም የአመልካችን ጥያቄ በሁለት ምክንያቶች ሳይቀበለው ቀርቷል። አንደኛው የምስክሮቹ ስም በመዝገቡ ውስጥ የሌለና ተጠሪ መልስ ያልሰጡባቸው መሆኑ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ አመልካች ምስክሮቻቸውን ሊለውጡ የሚችሉት መልሳቸውን

በማሻሻል እንጂ እንዲሁ አይደለም የሚል ነው። በመሆኑም ፍ/ቤቱ የአመልካችን ጥያቄ ውድቅ ያደረገባቸው ምክንያቶች በህጉ ተቀባይነት ያለው መሆን አለመሆኑ መመርመር ይገባል።

የስር ፍ/ቤት ከሰጣቸው ከምክንያቶች ውስጥ አንደኛው ተለውጠው የቀረቡት ምስክሮችን አስመልክቶ ተጠሪ መልስ አልሰጠባቸውም የሚል ነው። ከመዘገቡ እንደተረዳነው አመልካች እንደክሳቸው አቀራረብ የሚያስረዱላቸው ምስክሮች ዘርዘረው ማቅረባቸው አልተካደም። ነገር ግን እነዚህ ምስክሮች ሊሰሙ በተያዘው ቀን ቀጠሮ በተለያዩ ምክንያት መቅረብ ባለመቻላቸው ተለዋጭ ምስክሮች እንዲሰሙ አመልካች በቃለ-መሃላ በተደገፈ አቤቱታ ጠይቀዋል። በማስረጃ ዘርዘር ላይ የተቆጠሩ ምስክሮችን ማግኘት ባልተቻለ ጊዜ ምስክሮች የሚቀየሩበት የተለየ ሥነ-ሥርዓት በፍትሁ-ብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕጉ ውስጥ የተቀመጠ ነገር የለም። በሌላ በኩል ደግሞ አንድ ጊዜ በማስረጃ ዘርዘር ላይ የተጠቀሱ ምስክሮች በምንም ሁኔታ መለወጥ የማይቻል ስለመሆኑ የሥነ-ሥርዓት ህጉ ያስቀመጠው ገደብ የለም። በመሆኑም እንደየነገሩ ሁኔታ ፍ/ቤቶች ተለዋጭ ምስክሮች እንዲሰሙ ለመፍቀድ የሚከለክላቸው ህግ የለም። በተያዘው ጉዳይም ፍ/ቤቱ ተለዋጭ ምስክሮቹ በመከላከያ ማስረጃ ላይ ስላልተጠቀሱ አልሰማም ከማለት በቀር ምስክሮቹን እንዳይሰሙ የሚከለክል ህግ መኖሩን አልጠቀሰም። በእርግጥ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 223(2) እና 234 መሰረት የክሱ ማመልከቻና ከማመልከቻው ጋር ተያይዘው የቀረቡት የዕሁፍና ሌሎች ማስረጃዎች እንዲሁም የምስክሮች ዘርዘርና ማንኛውም ለፍ/ቤቱ የደረሱትን መግለጫዎች ትክክለኛ ግልባጮች ለተከሳሹ ሊደርሰው እንደሚገባ ሁሉ ተከሳሹም የሚያቀርበው መልስና የመከላከያ ማስረጃ፣ የምስክሮች ዘርዘር ለከሳሽ ሊደርሰው እና ሊከራከርበት ይገባል። ፍ/ቤቱም እንዲሰሙ በተጠየቁት አዲስ ምስክሮች ላይ ተጠሪው አስተያየት የመስጠት እድል ሊሰጠው ይገባል የሚል ከሆነ ይህን እድል ከመስጠት ባለፈ አመልካች ማስረጃቸውን እንዳያሰሙ የሚከለክልበት ህጋዊ ምክንያት አልነበረም። ተጠሪም ቢሆን ምስክሮቹ ሲመሰክሩ መስቀለኛ ጥያቄ በመጠየቅ ዕውነቱ እንዲወጣ የማድረግ መብት ስላላቸው ምስክሮቹ እንዳይሰሙ የሚከለክሉበት የህግ ምክንያት ይህ ችሎት አላገኘም።

ሌላው ፍ/ቤቱ የሰጠው ምክንያት አመልካች ምስክሮቹን የሚለውጡ ከሆነ መልሳቸውን ማሻሻል ነበረባቸው የሚል ነው። በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 91 መሰረት አቤቱታ ሊሻሻል የሚችለው የአቤቱታው መሻሻል ነገሩን ይበልጥ የሚያብራራውና ለትክክለኛ ውሳኔ አሰጣጥ የሚረዳ ሆኖ ሲገኝ እንደሆነ የድንጋጌው ይዘት ያመለክታል። በመሆኑም ክስ ወይም መከላከያ የሚሻሻለው ጉዳዩን በይበልጥ የሚያብራራው ወይም የቀረበውን ክርክር በተሻለ ዓይነት ገልጾ የሚያስረዳው ወይም ሁኔታውን በዘርዘር አገላለፅ የሚያመለክት መሆኑ ሲታመን ብቻ እንጂ ምስክሮች ለመለወጥ ሲባል ብቻ የመልስ አቤቱታ እንዲሻሻል የተጠቀሰው የሥነ-ሥርዓት ድንጋጌ አይፈቅድም። በመሆኑም ስር ፍ/ቤት አመልካች ምስክሮቻቸውን ለመለወጥ የመከላከያ መልሳቸውን ሊያሻሽሉ ይገባ ነበር በማለት አመልካች ምስክሮቻቸውን እንዳያሰሙ መከልከሉ የሥነ-ሥርዓት ህጉን ያልተከተለ እና በሕገ-መንግስቱ አንቀፅ 20(4) ስር የተመለከተውን የመከላከያ ማስረጃ የማቅረብና ምስክሮቻቸውን የማሰማት መብታቸውን ያጣበበ ውሳኔ መሆኑን ተገንዝበናል። በመሆኑም ተከታዩ ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. የአዳማ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ 20744 የካቲት 20 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ፣ የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 07592 ሚያዝያ 19 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ እንዲሁም የአሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 79715 ግንቦት 12 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ ተሸሯል።
2. የአዳማ ወረዳ ፍ/ቤት አመልካች በተለዋጭ ያቀረቡባቸውን ምስክሮች ሰምቶ ተገቢውን ውሳኔ እንዲሰጥ ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 343(1) መሰረት መልሰናል።
3. ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
መዘገቡ ተዘግቷል። ለመዘገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ